RECÂ BİN HAYVE

Tabiînden büyük bir fakîh (İslâm, Hukuku âlimi). Doğum tarihi bilinmemektedir. 112 (m. 730) târihinde vefât etti. Künyesi, Ebû Mikdâm ve Ebû Nasr şekillerinde bildirilmiştir. Nisbeti, Filistinî'dir (Filistinli). Aynı zamanda te'sîrli ve fasîh konuşan bir va'iz idi. Halife Süleymân bin Abdülmelik, ondan kendisine mektûb yazmasını istemişti. Halife olmadan önce ve sonra Ömer bin Abdülazîz ile çok yakın dostlukları vardı. Sık sık

görüşürlerdi. Süleymân bin Abdülmelik'e kendisinden sonra, Ömer bin Abdülazîz'i halife yapmasını, o tavsiye etmişti.

Recâ bin Hayve (radıyallahü anh) fakîhliği yanında, büyük bir hadîs âlimidir. Abdullah bin Amr bin Âs, Adiy bin Ümeyre, Übâde bin Sâmit, Abdurrahmân bin Ganemi, Muâviye, Nüvvâs bin Sem'ân, Ebüdderdâ, Ebî Sa'îd-ül-Hudrî, Ebû Ümâme, Misver bin Mahreme ve daha birçoklarından (r.anhüm ecmaîn) hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Ondan da, Adiy bin Adiy bin Ümeyre el-Kindî, İbn-i Aclân, Sevr bin Yezîd, İbn-i Avn, Zührî, Hamîd-üt-Tavîl ve başkaları (r.anhüm) hadîs-i şerîf bildirmişlerdir.

Matr el-Verrak (radıyallahü anh) dedi ki: "Şamlılar arasında Recâ bin Hayve'den (radıyallahü anh) daha üstününü görmedim."

Ebû Üsâme (radıyallahü anh): "İbn-i Avn en beğendiği ve takdîr ettiği âlimleri anlatırken, Recâ bin Hayve'den de bahsederdi."

İbn-i Avn şöyle buyururdu; "Üç kişi biliyorum ki, onların benzerini görmedim. Onlar o kadar birbirine benziyor ki, sanki bir araya gelip, birbirinden istifâde etmişler. Bunlar; Irak'ta İbn-i Sîrîn, Hicaz'da Kâsım bin Muhammed, Şam'da Recâ bin Hayve'dir (r.anhüm ecmaîn).

Übeyd bin Ebî-s-Sâib (radıyallahü anh) babasından bildirdi: "Recâ bin Hayve namazını o kadar ta'dil-i erkâna dikkat ederek, şartlarına uygun kılardı ki, onun namaz kılışına hayran kalırdım."

İbn-i Sa'd (radıyallahü anh): "Recâ bin Hayve, hadîs ilminde sika (güvenilir), fazîletli ve ilmi çok olan bir zâttır" dedi.

Mûsâ bin Yesâr (radıyallahü anh) bildirdi: "Recâ bin Hayve, Adiy bin Adiy ve Mekhûl, mescidde bulunuyorlardı. O sırada birisi geldi. Mekhûl'e bir mes'ele sordu. Mekhûl (radıyallahü anh): "Bunu, şeyhimiz (üstadımız, hocamız), seyyidimiz (efendimiz, büyüğümüz), Recâ bin Hayve'ye sorunuz" dedi.

Recâ bin Hayve'nin (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden ba'zıları:

O babasından, babası da Abdullah bin Ömer'den (radıyallahü anh) rivâyet etmiştir: "Az ilim, çok ibâdetten daha üstündür. İnsanlar iki kısımdır. Mü'min ve câhil. Mü'mine eziyet verme. Câhille komşu olma."

Ebûdderdâ'dan bildirdi: "İlmin gidip, kaybolması; ilim ehlinin yok olmasıyla olur."

Üsâme'den (radıyallahü anh) rivâyet etti: Resûlullaha (aleyhisselâm) geldim. "Yâ Resûlallah! Bana Cennete girmeme vesîle olacak bir amel söyler misiniz?" dedim. Resûlullah (aleyhisselâm), "Oruca iyi sarıl" buyurdu. İkinci defa sorduğumda yine aynı cevâbı verdiler."

Hazreti Muâviye'den rivâyet etti: "Allahü teâlâ, hakkında hayır murâd ettiği (dilediği) kimseyi dinde fakîh yapar."

Abdurrahmân bin Gânem'den rivâyet etti: "Kişi yalanı ve doğru olsa bile şakayı terk etmedikçe, haklı bile olsa münâkaşayı terk etmedikçe, kâmil bir îmâna ulaşamaz."

"İlim bir hocadan öğrenmekle, hilm (yumuşaklık) sabırlı olmak çalışmakla elde edilir. Kim hayır ve iyiliği ararsa, o iyilik ona verilir. Kim şerden (kötülükten) sakınırsa, o kötülükten korunur."

"Abdurrahmân bin Abdullah anlattı: Bir gün va'z ve nasîhat ederken, Recâ bin Hayve; Adiy bin Adiy ve Ma'n bin Münzir'e dedi ki: "Bakınız! Herhangi bir işi yapıyorsunuz diyelim. Şayet o işi yaparken Allahü teâlâya kavuşmak, içinizden geliyorsa o işe iyi sarılınız. Eğer içinizde hoşnutsuzluk ve tiksinti duyuyorsanız hemen o işi terk ediniz."

Recâ bin Hayve buyurdu ki;

"İnsan, ölümü hatırladığı müddetçe, hasedi (kıskançlığı) terk eder."

Birisi, Recâ bin Hayve'den (radıyallahü anh) ayrılırken, "Allahü teâlâ seni muhafaza etsin" dedi. Bunun üzerine Recâ bin Hayve "Ey kardeşimin oğlu, Allahü teâlâdan, îmânımı muhafaza etmesini de dile" buyurdu. "İslâm, insanı îmân ni'metiyle süsler. İnsanın; imânını, takvâsıyla; takvâsını, ilmiyle; ilmini, hilmi (sabırlılığı) ile; hilmini de rıfk (yumuşaklık) ile süslemesi ne kadar güzeldir."

Eyyûb bin Süleymân bin Abdülmelik vefât etmişti. Cenâzenin bulunduğu yere babası Süleymân bin Abdülmelik, yanında Ömer bin Abdülazîz, Sa'îd bin Ukbe, Recâ bin Hayve olduğu halde girdi. Süleymân, oğlu Eyyûb'a bakmaya başladı. Gözleri iyice dolmuştu. Sonra "İnsana, böyle bir musîbet

gelince, hislenmemesi, içinin galeyana gelip, kabarmaması mümkün değil. Böyle bir durum karşısında, insanların bir kısmı, Allahü teâlâya karşı tam bir teslimiyet gösterip, mükâfatını ondan bekleme olgunluğunu gösterir. Bir kısmı sabır ve tahammül etme gücüne sahip olur. Bunların ikisi de, sağlam ve metin kimselerdir.

Bir kısmı da vardır ki, sabır ve tahammül gösteremezler. Bunlar zaif kimselerdir.

Fakat, şu anda ben, kalbimde bir hislenme, acı bir coşma görüyorum. Eğer içime bir serinlik vermezsem, ciğerimin, üzüntü ve kederden parça parça olacağından korkuyorum” dedi. Bunun üzerine Ömer bin Abdülazîz “Ey mü’minlerin emîri! Sabretmeniz gerekir. Yoksa, ecir ve sevâbınız boşa gider. Sa’îd bin Ukbe de, ağlamaklı bir haldeydi. Sanki ağlamak için yardım ister gibi bir hâli vardı. Recâ bin Hayve ise, “Ey mü’minlerin emîri! Sizin bu derece, aşırı bir üzüntüye kapılmanıza, bir ma’nâ veremiyorum. Ortada o kadar önemli bir mes’ele yok. Bana şöyle anlattılar: Resûlullah efendimizin, ezvâc-ı mütahherasından olmakla şereflenen, Mâriye vâlidemizden (radıyallahü anha) İbrâhîm adında bir oğulları olmuştu.

Fakat daha küçücük iken vefât etmişti. Onun vefâtında, Resûlullah efendimizin mübârek gözlerinden yaşlar akıp “Göz ağlar, kalb üzülür. Ancak Allahü teâlânın râzı olduğunu söyleriz. Ey İbrâhîm, bizler senin için çok mahzûnuz (üzgünüz).” buyurmuşlardı. Bu sözler, karşısında, Süleymân bin Abdülmelik hıçkıra hıçkıra ağladı. O kadar ağladı ki, orada bulunanlar bir şey oldu sandılar.

Recâ bin Hayve hazretleri, bir gün Abdülmelik bin Mervân’ın yanında bulunuyordu. Orada, birisinden kötü bir şekilde bahsedildi. Abdülmelik “Vallahi! Allahü teâlâ nasîb ederse, elime geçtiğinde, ben ona yapacağımı biliyorum” dedi. Bir gün o şahsı yakalamış, ona ceza vermek üzere kalkmıştı. Bu sırada, orada bulunan Recâ bin Hayve (radıyallahü anh) “Ey mü’minlerin emîri! Allahü teâlâ, sana istediğin şeyi nasîb etti (Sen böyle arzu etmiştin. Allahü teâlâ da sana, istediğin gibi fırsatı verdi). Öyleyse, sen de Allahü teâlânın sevdiği bir şey olan, affı yap. Bu söz üzerine, Halife Abdülmelik bin Mervân, o şahsı hemen affetti. Ve hem de ona ihsânlarda bulundu.

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) El-A’lâm cild-3, sh. 17

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 118

3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-3, sh. 265

4) Hilyet-ül-evliyâ, cild-5, sh. 170

5) Vefeyât-ül-a’yân cild-2, sh. 301-303